

ATATÜRK STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ

İSTİHBARAT ÖRGÜTLERİ YAPISI VE İŞLEYİŞİ GÜZ 2019

Dr. Kaan Kutu ATAÇ

Ders Saatleri: Pazartesi, 14.00-16.00

Derslik:

Ofis Saati:

Genel Kapsam

İstihbarat örgütlerinin günümüz dünyasının zorlu ve rekabetçi ortamında nasıl bir yapılanmaya gittikleri ve işleyişe sahip oldukları bu dersin kapsamını oluşturmaktadır. İstihbarat çalışmalarının örgütlenmesi ve işleyişi, “ürünler”inin siyasi karar alıcılar tarafından nasıl kullanıldığına dair akademik bilgi ise dersin temel çıktısını teşkil etmektedir.

Bu ders özelinde “İstihbarat Örgütleri”nden kastedilen, devlet çapında yerel/uluslararası arenada, siyasi karar alıcı tarafından belirlenmiş milli güvenlik hedeflerini gerçekleştirmek üzere çeşitli vasıtalarla toplanmış ve örgütün bilgi işleme sürecinden geçirilmiş “ürünlerin” ilgili kişi/kurumlara iletilmesinden sorumlu olan yapılardır. Bu yapıların faaliyet alanları her ne kadar çoğu kez “kanun üstü ve/veya kanun dışı” alanları kapsıyor gözükse de, yetki ve sorumlulukları yasal çerçevede kalan örgütler ders kapsamına girmektedir. Diğer önemli bir husus, her ne kadar uluslararası terörizm “güvenlik” ve “istihbarat” arasında büyüyen bir gri alan yaratmış olsa da, zabıta kuvvetinin iştigal alanı olan “güvenlik” konularının, bilinçli bir şekilde ders kapsamının dışında tutulmasıdır. Özetle, istihbaratın ana konusu olan devletin diğer harici tehditlerle mücadelesini içeren karşı-casusluk ve casusluk faaliyeti ve uluslararası kontr-terör ilgi alanımızın esasını teşkil etmektedir. Ders kapsam ve metodoloji anlamında geleneksel bakış açısı taşırken, anlama ve açıklamaya yönelik analitik vesentetik bir düşünceden hareket etmeyi amaçlamaktadır.

İnterdisipliner yaklaşımla işlenecek dersi alan öğrencilerin temel Uluslararası İlişkiler, Siyaset, Tarih, Sosyoloji, Coğrafya ve Ekonomi ve Askerlik disiplinlerine vakıf olmaları beklenmektedir. Derslere devam zorunluğu vardır ve öğrencilerin teorik ve pratik uygulamalara etkin bir şekilde katılmaları gerekmektedir.

Dersin Ölçme-Değerlendirmesi

Dersin ölçme değerlendirilmesinde aşağıdaki şekilde yapılacaktır:

Derse Katılım: 25%

Kitap Eleştirisi: 10%

Sunum: 20%

Dönem Ödevi: 45%

Ölçme-Değerlendirme İle İlgili Birkaç Not: Yoğun bir okuma listesi vardır. Bu nedenle ilgili haftanın konusuyla ilgili okumaların ders başlangıcından önce yapılmış ve teorik/pratik anlamda eleştirel tartışmaya hazır halde olunması önemlidir. Öğretim elemanı ile belirlenecek bir kitabın eleştirisinde, kitabın özeti **istenmemektedir**. Yazarın konuyu ele alışının kuvvetli ve zayıf yönlerinin öğrenci tarafından kritiğinin yapılmış olması beklenmektedir. Kitap eleştirisi, çift satır aralıklı Times New Roman formatında, en fazla beşyüz kelime ile sınırlandırılmalıdır. Tek yüz baskı alınacaktır. Kitap eleştirisi için The New York Times, The Guardian gazeteleri ile Foreign Affairs dergisi önerilmektedir.

Sunum, ders programında olmayan bir ülkenin istihbarat yapılanması üzerine olacaktır. Ülke ders sorumlusunun yönlendirmesiyle öğrenci tarafından belirlenecektir. Öğrencinin konuyu sözlü olarak, herhangi bir yazılı ve/veya görsel materyal kullanmaksızın, 15 dakikalık süre zarfında (sunum sınıfça soru/yorum v.b. şekilde kesinti olmaksızın) yapılacaktır.

Akademik Dürüstlük ve İntihal: Ders kapsamında, tüm ürünlerin öğrencinin kendi emeğinin sonucu olması gerekmektedir. İntihal, başka bir insan(lar)a ait düşüncelerin, fikirlerin, yazıların, görsel ve sesli bilgilerin referans vermeden, kaynağını belirtmeden kişinin kendisine aitmiş gibi alınarak kullanılması anlamına gelmektedir. Öğrencilerden akademik dürüstlük ilkesini benimsemeleri ve bu konuda hassasiyet göstermeleri beklenmektedir.

Dönem ödevi, aşağıdaki konulardan birisi üzerine olacaktır:

21. Yüzyılda Türkiye İçin Bir İstihbarat Örgütlenmesi Modeli

ABD'nin Soğuk Savaş'taki İstihbarat Yapılanmasının Gelişimi

11 Eylül Saldırıları Sonrası ABD İstihbarat Topluluğunda Yaşanan Dönüşüm

“Five Eyes” İstihbarat İttifakı

Soğuk Savaş Sonrası Rus İstihbarat Örgütlenmesi

Dış Politika Yapım Sürecinde İstihbarat Örgütlerinin Rolü (Ülke Seçimi Üzerinden)

İstihbarat Örgütleri ve Hukukun Sınırı

Uluslararası Güvenlik Sorunu Olarak Terörist Örgütler, Devlet Dışı Yapılar, Devletimsi Oluşumlar ve İstihbarat Örgütleri

Dönem ödevi, listelenmiş olan ana başlıklardan birisi olacaktır. Öğretim elemanın yönlendirmesiyle bu başlıklardan belirlenecek konu, öğrencinin kendi **orijinal çalışması** olacaktır. Daha yapılmış akademik çalışmalar ve/veya benzeri konular (ödev-tez-yayılanmış makale v.b.) dönem ödevi olarak seçilemez. Dönem ödevi, ana metin ve ara başlıklar dâhil en fazla üçbin kelime ile sınırlıdır (başlık, özet, dipnot ve kaynakça hariç). Daha fazla kelime otomatik olarak 20/100 puan düşüşe neden olacaktır. Çalışmada, özet kısmı en fazla 75 kelime olmalı ve en fazla beş anahtar kelime yer almalıdır. Çalışmada “Sonuç” hariç en az üç ara başlık bulunmalıdır. Ödev, çift satır aralıklı Times New Roman formatında 12 punto (dipnotlar 11 punto) olmalıdır. Tek yüz baskı alınacaktır. Dipnot ve Kaynakça yazım kuralları için bkz:

<http://www.uidergisi.com.tr/632/dipnot-yazim-kurallari>,

<http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2013/02/soguk-savas-sonrasi.pdf>

Ders Zaman Planı

2.Hafta	a) Özet için kitapların belirlenmesi. b) Dönem ödevi için vak’anın belirlenmesi. c) Sunum için konunun belirlenmesi.
6.Hafta	Kitap özetlerinin teslimi (dersin başlangıcından önce sınıf mevcudu kadar basılı nüshanın dosya içerisinde teslimi (Hoca için ilaveten CD formatında, MS Word Doküman olarak)
7.Hafta	Dönem ödevinin taslağının/detaylı çalışma planının ve teslimi (dersin başlangıcından önce).
14. Hafta	Dönem ödevinin teslimi (dersin başlangıcından önce sınıf mevcudu kadar basılı nüshanın dosya içerisinde teslimi (Hoca için ilaveten CD formatında, MS Word Doküman olarak)

Okuma Listesi

Eşyanın tabiatı gereği istihbarat örgütlerinin büyük bir çoğunluğunun yapılanmaları ve işleyiş prensiplerine havi basılı kaynaklar kısıtlıdır. Bu durumun kısmen istisnası kimi Batı ülkelerinin örgütleridir. Dolayısıyla okuma listesi de çok büyük kısımla bu ülkelerin örgütleri aittir.

Christopher, Andrew, Governments and Secret Services: A Historical Perspective, International Journal, Vol. 34, No. 2, *Knowledge and Power*, (Spring, 1979), s.167- 186.

Gill, Peter, Stephen Marrin and Mark Phythian (edt.), *Intelligence Theory: Key questions and debates* (Routledge, 2009)

Kahn, David, “The Rise of Intelligence”, *Foreign Affairs*, vol. 85, No. 5 (Sep. - Oct., 2006), s.125-134.

Hammond, Thomas H., “Intelligence Organizations and the Organization of Intelligence”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 2010, 23:4, s.680-724.

Horn, Eva and Sara Ogger, “Knowing the Enemy: The Epistemology of Secret Intelligence”, *Grey Room*, No. 11 (Spring, 2003), s.58-85.

Robert, Jervis, “Why Intelligence and Policymakers Clash”, *Political Science Quarterly*, Vol. 125, No. 2 (Summer 2010), s.185-204.

Walsh, Patrick F. and Seumas Miller), *Rethinking ‘Five Eyes’ Security Intelligence Collection Policies and Practice Post Snowden, Intelligence and National Security*, 2016, 31:3, s.345-368.

Dersin İşlenişi

Derse, ilgili haftanın okumaların yapılarak gelinmesi öğrenci sorumluluğundadır. Bu çerçevede öğrencilerin o haftaya ait çalışma kendi hazırladıkları notlarla derse gelmeleri önemlidir. O haftanın kapsamına ait yaklaşık on dakikalık genel giriş öğretim elemanı tarafından yapılacaktır. Akabinde öğrencilerden aktif katılımı teorik ve pratik uygulamaları, akademik disiplin içerisinde, öğretim elemanının idaresinde ve yönlendirmesinde, neden/sonuç ilişkisine bağlı olarak analitik düzeyde tartışmaları beklenmektedir. Ders sırasında, kaynaklar ve hazırlanmış notlar kullanılabilir. Öğrenciler, şahsi taşınabilir bilgisayarlarını ve diğer elektronik cihazlarını ders boyunca yalnızca not almak için kullanabilirler. **Bilgisayarlar ve cep telefonları not almanın dışında (mesajlaşma, sosyal medyaya girmek, tartışılan konuları internette araştırma v.b. amaç için kullanılamaz). Derse çay-kahve v.b. içeceklerle gelmek serbesttir.**

DERS PLANI

1. HAFTA: Genel Giriş

Dersin kapsamı, işlenişi, beklentiler.

İstihbarat ve istihbarat örgütlerine genel giriş, istihbarat örgütlerini diğer güvenlik ve kolluk kuvvetlerinden ayıran temel özellikler.

2. HAFTA: İstihbarat Örgütleri: Siyasi Karar Alma ve İstihbarat

Hastedt Glenn, “The Politics of Intelligence and the Politicization of Intelligence: The American Experience”, *Intelligence and National Security*, 2013, 28:1, s.5-31.

3. HAFTA: İstihbarat Örgütleri’nin Habitatları (1): Hukukun Üstünlüğü Mü, Hukuktan Üstün Mü?

Watson, Ronald Edward, *Spying: A Normative Account of the Second Oldest Profession* (Basılmamış Doktora Tezi), Washington University, 2013. Özellikle 9. Bölüm, “9 Reforming the Control of Government Spies”, s.244-281.

4. HAFTA: İstihbarat Örgütleri’nin Habitatları (2): Amaca Giden Her Yol Mubah Mı? Demokrasi ve İstihbarat

Born, Hand and Marina Caparini (edt), *Democratic Control of Intelligence Services* (Ashgate, 2007). Özellikle, Caparini, “Controlling and Overseeing Intelligence Services in Democratic States”, s.3-24;

5. HAFTA: Denetlenebilirlik Ve Hesap Verme:

Born, Hans and Marina Caparini (edt), *Democratic Control of Intelligence Services* (Ashgate, 2007) içerisinde **Fred**, Schreier, “The Need For Efficient and Legitimate Intelligence”, s.24-44.

Johnson, Loch K., “Establishment of modern intelligence accountability”, Russell A. Miller (edt.), *US National Security, Intelligence and Democracy From the Church Committee to the War on Terror* (Routledge, 2008) içerisinde, s.37-56.

Born, Hans, Loh K. Johnson, Ian Leigh (edt.), *Who’s Watching the Spies?: Establishing Intelligence Service Accountability* (PotomacBooks. Inc., 2005). Özellikle Leigh, “More Closely Watching the Spies: Three Decades of Experiences”, s.3-11 ve

6. HAFTA: ABD ve İstihbarat (1): 2.Dünya Savaşı Sonrası’nda Oyun Giren Büyük Güç

Miller, Russell A. (edt.) , *US National Security, Intelligence and Democracy From the Church Committee to the War on Terror* (Routledge, 2008)

Örnek Olay: TPAJAX Operasyonu (1953)

Hamrick, S. J., *Deceiving the Deceivers: Kim Philby Donald Maclean and Guy Burgess* (Yale University Press, 2004), chp. Ten, s.185-203.

7. HAFTA: ABD ve İstihbarat (2): Başkanların Alfabe Salatasında Zorlu Yolculuğu ve Kim Ne İş Yapar?

Daugherty, William J. *Executive Secrets: Covert Action and the Presidency* (The University Press of Kentucky, 2004). Özellikle, “The Role of Covert Action in Intelligence and Foreign Policy”, s.9-22.

8.HAFTA: Büyük Britanya ve İstihbarat: Devamlılığın En Eskisi, “We do not comment on intelligence matters.”

Davies, Philip H. J., *MI6 and the Machinery of Spying* (Frank Cass, 2004). Özellikle, “Introduction”, s. 1-25 ve “Machineries of Government and Intelligence”, s.318-351.

Christopher Andrew, “Whitehall, Washington and the Intelligence Services”, *International Affairs*, Vol. 53, No. 3 (Jul., 1977), s.390-404.

Örnek Olay: ABD Seçimleri, Trump ve Rusya’nın Müdahalesi

9. HAFTA: Rusya ve İstihbarat: Kılıç ve Kalkan.

Andrew, Christopher and Vasili Mitrokhin, *The Sword and The Shield: The Mitrokhin Archive and the Secret History of the KGB* (Basic Books, 2001). [İstihbarat alanında akademik çalışma yapan yapan her öğrencinin kütüphanesinde muhakkak bulunması gereken bir kitap.](#)

Mark Galeotti, “Putin’s Hydra: Inside Russia’s Intelligence Services”, [http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_169 -
_PUTINS_HYDRA_INSIDE_THE_RUSSIAN_INTELLIGENCE_SERVICES_1513.pdf](http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_169_-_PUTINS_HYDRA_INSIDE_THE_RUSSIAN_INTELLIGENCE_SERVICES_1513.pdf)

Galeotti Mark, Russian intelligence is at (political) war
<http://www.nato.int/docu/review/2017/Also-in-2017/russian-intelligence-political-war-security/EN/index.htm>

The Guardian, 28 June 2017, “Son of parents exposed as Russian spies has Canadian citizenship restored”, <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/28/canada-son-parents-russian-spies-citizenship>

Örnek Olay: Aldrich Ames

10. HAFTA: Çin ve İstihbarat: Hiç Kimse Yokken Onlar Oyunun Kurallarını Yazmıştı

Mattis, Peter, “The Analytic Challenge of Understanding Chinese Intelligence Services”, *Studies in Intelligence*, Vol. 56, No. 3 (September 2012), s.47-57.

The New York Times, “Killing C.I.A. Informants, China Crippled U.S. Spying Operations” 20 May 2017, <https://www.nytimes.com/2017/05/20/world/asia/china-cia-spies-espionage.html>

Örnek Olay: Trump ve Emlak İşleri: “Business woman Who Bought Trump Penthouse Is Connected to Chinese Intelligence Front Group” Mother Jones, 15 March 2017, <http://www.motherjones.com/politics/2017/03/exclusive-donald-trump-penthouse-buyer-has-ties-group-chinese-military-intelligence/>

11. HAFTA: Almanya ve İstihbarat: Geçmişin Karanlığı

Warnes, Richard, “Germany”, Brian A. Jackson, *Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States* (Rand Cooperation, 2009) içerisinde, s.93-114.

Wetzling, Thorsten, The key to intelligence reform in Germany: Strengthening the G 10-Commission’s role to authorise strategic surveillance, Policy Brief no 02/2016, https://www.stiftung-nv.de/sites/default/files/snv_g10.pdf

Der Spiegel, June 22, 2017, “German Intelligence Also Snooped on White House” <http://www.spiegel.de/international/germany/german-intelligence-also-snooped-on-white-house-a-1153592.html>

Mayer, Jane, “The Manipulator”, The New Yorker, June 7, 2004, <https://www.newyorker.com/magazine/2004/06/07/the-manipulator>

BBC Monitoring European , German state secretary oversees "renaissance" of intelligence services, 11 Sep 2014.

Örnek Olay: Saddam Hüseyin ve Kitle İmha Silahları

12. HAFTA: Amerika-İngiltere-Kanada-Avustralya-Yeni Zelanda: Beş Göz

RAND, “Five Eyes at 70 :Where to From Here”, <https://www.rand.org/blog/2017/04/five-eyes-at-70-where-to-from-here.html>

O’Neil, Andrew, “Five Eyes and the Perils of an Asymetric Alliance”, <https://worldview.stratfor.com/article/five-eyes-and-perils-asymmetric-alliance>

13. HAFTA: Hollanda ve İstihbarat: Ülkemizde Evimiz Küçük Ama Tüm Dünya Evimiz
AIVD Annual Report 2016,

<https://english.aivd.nl/publications/annual-report/2017/04/04/annual-report-2016>

AIVD Annual Report 2015,

<https://english.aivd.nl/publications/annual-report/2016/05/26/annual-report-2015-aivd>

A Perspective on the new Dutch Intelligence Law,

<https://electrospace.blogspot.com.tr/2016/12/a-perspective-on-new-dutch-intelligence.html>

14. HAFTA: Sunum

15. HAFTA: Sunum

16. HAFTA: Dönemin Genel Değerlendirmesi: En Eski İkinci Mesleğin Sonu mu? İtme Teknolojileri döneminde İstihbarat Örgütlerine İhtiyaç Olacak mı?